alzoo *de* groote geestelijke daad, waardoor de Christus, eenmaal gezeten aan de Rechterhand zijns Vaders, de oude Joodsche bedeeling der schaduwen heeft doen ondergaan, en de nieuwe bedeeling van de geestelijke wereldkerk heeft doen ingaan. Tegenover het ondergaande Sanhedrin en de te niet gaande priesterlijke bediening in den Tempel te Jeruzalem, heeft althans de Christus het apostolaat, dat hij voor zijn Hemelvaart had ingesteld, bekrachtigd. Aan het hoofd der apostelen is toen Petrus opgetreden, en zoo op den Pinksterdag als op het Synodaal Convent is hij het die voorgaat. Dit apostolaat, met Petrus als de voorganger en *porte parole*, is geen ambtelijke instelling die eindeloos duurt. De discipelen zelve waren, na het uitvallen van Judas, op aanvulling in Matthias bedacht, en allicht gaat men niet feil door op een reeele aanvulling in de roeping van Paulus te doelen. Maar hoe dit ook zij, de apostelen duren hun tijd. Na Jacobus' schavotteering heeft geen aanvulling plaats. Als ze achtereenvolgens sterven, treedt niemand in hun plaats. Maar wat blijft, is hun stichting van tal van kerken in allerlei landen. Wat stand houdt, is hun prediking van de belijdenis en leer. Wat vastheid geeft, zijn de ordinantien die ze ontvangen, en het kerkregiment dat ze in het leven roepen.

Dr. A. K.

„Hij zal onze ongerechtigheden dempen".

> Hij zal zich onzer weder ontfermen; Hij zal onze ongerechtigheden dempen; ja Gij zult alle hunne zonden in de diepten der zee werpen.
>
> Micha 7 : 19.

Ge moet bij deze belofte, die de Heere onze God ons door den profeet Micha gaf, aan iemand denken, die tot hartgrondige, waarachtige bekeering is gekomen. Zulk een heeft dan de verzoening erlangd; en hij mag gelooven dat de Heilige al zijn zonde van vóór zijn bekeering in de diepte van de zee heeft geworpen. Maar is hij nu van zijn zonden af? Bezit hij nu het geestelijk vermogen om zijn aangewende zonde bestendiglijk af te weren? Geeft nu de nieuwe ervaring die hij opdoet, zekerheid dat hij van nu voortaan meester over zijn zonden, en niet zijn zonden langer meester over hem zullen zijn? En waar nu die vraag zich opdringt, komt het zelfs in de heilige profeten en apostelen telkens uit, hoe de oude zonden den bekeerde toch blijven navolgen, en hoe bijna onmachtig de tot God bekeerde zondaar vaak is, om zich aan zijn oude zonden geheel te ontworstelen. Petrus bezweek driemaal achtereen.

Doch nu komt de profeet Micha, in 's Heeren naam, aan de bekeerde zondaren, die met dit bange kwaad worstelen, de haast ongeloofbare en toch zoo stellige belofte toeroepen, dat als de bekeerde niet genoeg tegen de verleiding van zijn oude zonden bestand is, de Heere God hem te hulpe zal komen en dat, waar hij 't zelf niet kan, zijn God zijn telkens weer opbruischende zonde zal *dempen*.

In latere uitgaven van den Statenbijbel drukte men in plaats van dit *dempen* de belofte, dat God de macht der zonde in ons zou *ter neder werpen*. De zin blijft een. Bedoeld wordt, dat na onze bekeering in de eerste uren en dagen de macht der zonde geheel gebroken schijnt, maar dat die booze macht, na verloop van zekeren tijd, toch weer begint op te werken, ons verrast en ons in zonde kan doen terugvallen. En nu is de zin van dit zeggen, dat God in zulk een oogenblik onze zonden dempen of ter neder werpen zal, deze, dat onze Vader die in de hemelen is, ons dan in Jezus bij zal springen, den strijd voor ons zal overnemen, en aan die booze zondemacht in ons beletten zal ons weer te overrompelen en weer ten val te brengen. En dan is »dempen", dat thans in zulk een zin uit het gebruik ging, daarom hier een zoo keurige uitdrukking, omdat 't niet bedoelt te zeggen, dat de booze zonde in ons voor altoos afdaat van haar hachelijke verleiding, maar heel anders, dat de macht, waarmêe ze ons poogt te overvallen, getemperd, geminderd, verzwakt is, zóó verzwakt, dat we nu onze zonden aan kunnen, haar met goed gevolg bestrijden, en in de kracht Gods over haar triomfeeren.

Zoo is »gedempt" in enkele uitdrukkingen nog in gebruik. Een spreker kan u iets komen zeggen »met een gedempte stem." Men gewaagt van een klove die *gedempt* moet worden. Men spreekt van een put *dempen*, als 't kalf verdronken is. Beets schreef zelfs van den *demper* der vergetelheid te zetten op een droevig feit. Een oproer *dempen* is nog in 't zeggen gansch gewoon.

Geheel in dien zin nu heet 't ook bij Micha, dat onze ingeslopen, inwonende zonden, al spoedig na de bekeering haar verloren terrein pogen te herwinnen, en dat, als het bekeerde kind van God er dan niet tegen op kan, zijn lieve Vader hem te hulpe komt, en dien boozen ingeslopen vijand in zijn eigen hart zoo duchtig aan den band legt en *dempt*, dat die zonde niet meer hem, maar hij die zonde aan kan, en dat de jubelende dank voor Gods genadige hulp vanzelf uit zijn hart opklimt.

Onze Catechismus belijdt het zoo aangrijpend, dat »zelfs de allerheiligsten, zoolang zij in dit leven zijn, slechts *een klein beginsel* van de waarachtige gehoorzaamheid hebben". En daarop komt 't ook in 's Heeren woord bij Micha neer.

Tusschen zonde en zonde bestaat zoo diepgaand verschil. 's Nachts inbreken bij uw buurman en zijn geld rooven, zal voor u in 't allerminst geen verzoeking zijn, maar voor een geslepen inbreker wel. Het hangt er maar van af, wat soort zonden bij ons inslopen, en zich bij ons gesteld hebben. Niet, alsof er tweerlei wortel van zonde was. Alle zonde, zwaar of licht, groot of klein, komt op uit onze breuke met onzen God. Maar *de soort* van zonde waarop die breuke bij ons persoonlijk uit zal loopen, hangt af van onzen aard, van ons karakter, van onze opvoeding, van onzen levenstoestand, van onze omgeving, kortom van al wat aan ons doen tint en kleur geeft. En nu is de wrange vrucht van 't verleden zoo telkens, dat die bepaalde, persoonlijke zonden, die zich in ons hart nestelden, *levenszanden* voor ons geworden zijn, die naar allen kant in ons zielsleven wortel uitschoten, en zoo allengs door onheilige gevoelens ons tot een tweede natuur zijn geworden.

Die zonden, die ongerechtigheden nu, die in tweede natuur bij ons overgingen, die zijn 't die Gods kind ook na zijn oprechte bekeering plagen en kwellen blijven. Dat zijn zijn inwonende vijanden, die door satan als demonische instrumenten misbruikt worden, om hem weer te doen vallen. En als die val dan gelukt is, dan is er geween onder Gods engelen, en onder de demonen een jubel van triomf.

Zag de bekeerde dit nu maar aanstonds helder in, zoo ware het gevaar minder dreigend, doch dat juist is zoo vaak met het geval. Een oprecht bekeerde kan 't zich niet voorstellen, dat zijn oude zonden hem weer overmeesteren zouden. Vroeger was zijn wil met die zonde één, maar nu staat zijn geheiligde wil er vlak tegenover. Zoo trekt hij zijn voelhorens in. En daarvan juist maakt dan de Verleider, die zijn kans schoon ziet, gebruik, om hem weer te doen uitglijden, en op de uitglijding volgt zoo licht nieuwe val.

Dit nu weet en ziet de Almachtige God, en daarom komt Hij dan zijn kind te hulpe.

Niet dat dit op eens kan, of dat de breuke met de verleiding volstrekt en altijd doorgaande zou zijn. Er staat niet, dat God de zondemacht eens voor goed en voor altoos breekt en te niet doet. Dat komt eerst in ons sterven, want de dood is voor Gods kind niet anders dan het afsterven van de zonde en de overgang in 't eeuwige leven. Maar wat uw lieve Vader in zijn ontfermende genade u wil toebrengen is, dat Hij die zondemacht, die u weer ten onder wil brengen, aantast, in haar volle kracht breekt, haar belet u weer geheel ten onder te brengen, en ze daarom *tempert*, of zooals 't bij Micha heet, *dempt* en 't scherpste wapentuig haar uit de hand slaat.

En hierin ligt nu al 't verschil met vroeger, dat vóór uw bekeering die ingeslopen gewoonheidszonden u bevriend waren, en dat gij zelfs ze placht te koesteren, en dat nu daarentegen, *na* uw bekeering, diezelfde zonden u *ten vijand* zijn geworden, en dat ge uw God aanroept, om u tegen deze verborgen vijanden in uw hart te hulpe te komen.

Vroeger was er soms een heimelijke lach van blijdschap in u, zoo de goede kans, de verrassende gelegenheid om te zondigen, zich aan u voordeed, en nu daarentegen overkomt u de bangheid van den angst als ge uw ouden boezemvriend, die nu uw vijand geworden is, weer ziet aansluipen.

De reddende macht is nu maar hierin gelegen, dat ge vroeger het gedurig met uw boezemzonden alleen afdeedt, en er voor bezweekt, maar dat nu, na uw bekeering, uw lieve Vader in de hemelen uw bondgenoot is geworden, u waarschuwt, u tegen uw zonden sterkt, den glans der verleiding voor u dempt, de macht der verzoeking voor u tempert, en dat uw God dit zoo teederlijk doet, dat ge toch zelf in de worsteling mee moogt worstelen, en juist daardoor, als de zonde overwonnen wordt, wel uw God dankt, maar toch ook iets van heldenvreugde in uw eigen ziel voelt opkomen; en dat omgekeerd, zoo ge nog bezweekt, de bezwijking zooveel gematigder is, en de uitroep altoos weer blijft: Dank, o mijn God, voor uw genade, geef mij een schuilplaats achter het schild van uw ontferming.

Dr. A. K.

Amsterdam, 19 Februari 1915.

Docent de Bruin komt in een uitvoerig artikel in *De Wekker* op tegen hetgeen we schreven over de ontslagname van Ds. Van der Werp na het besluit der Christelijk Gereformeerde Synode van Noord-Amerika. Op grond van de acta der Synode en hetgeen Ds. Van der Werp zelf hem schreef meent hij, dat het bezwaar van Ds. Van der Werp niet ging tegen den *inhoud* zelf van het dankgebed na den doop, maar tegen de zoogenaamde Kuyperiaansche of Neocalvinistische opvatting van den doop, die door sommigen van zijn gemeenteleden met dit dankgebed verbonden werd. Daarom voelde Ds. Van der Werp zich in zijn conscientie bezwaard dit dankgebed langer te bidden, omdat daardoor voet werd gegeven aan een z.i. zeer verderfelijke leer. Had de Synode een nadere verklaring van het dankgebed gegeven, waardoor bleek, dat de Christelijk Gereformeerde Kerk deze leer niet deelde, dan zou hij desnoods het dankgebed wel hebben willen bidden.

Hoewel het niet aangaat even uitvoerig te antwoorden op al hetgeen door docent de Bruin en Ds. Van der Werp wordt aangevoerd, omdat deze quaestie niet ons, maar de Christelijk Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika regardeert, meenen we toch op grond van hetgeen in de officieele acta der Synode te lezen staat, deze voorstelling als onjuist te moeten wraken.

Vooreerst heeft Ds. Van der Werp zelf aan de Synode verklaard, dat hij niet eerst nu, maar reeds dertig jaar lang het dankgebed na den doop niet of althans niet ongewijzigd had gebruikt; en betwist hij voorts formeel het recht van de Kerk om hem tot het gebruiken der liturgische formulieren te verplichten, omdat hij wel de belijdenisschriften, maar de liturgische formulieren niet onderteekend had.

In de tweede plaats ging het bezwaar van Ds. Van der Werp niet alleen tegen sommiger eenzijdige en overdreven opvatting van het dankgebed, maar tegen hetgeen hij zelf meende in het dankgebed te moeten lezen. »In het dankgebed, verklaarde hij, wordt gedankt dat de kinderen der gemeente reeds hij hunnen doop zijn wedergeboren en gerechtvaardigd". Niettegenstaande de Classis en de Synode uitspraken, dat hier een misverstand was, want dat niet bedoeld werd »dat die bepaalde kinderen, daar pas gedoopt, hoofd voor hoofd, individueel, alzoo zouden wedergeboren en gerechtvaardigd zijn", kon Ds. Van der Werp zich bij die beslissing niet neerleggen.

En in de derde plaats is het evenmin juist, dat het ging om het »Kuyperianisme of Neocalvinisme«. Het gemeentelid dat dan de »Kuyperiaansche drijver« was, zou volgens Ds. Van der Werp geleerd hebben, »dat alle kinderen die gedoopt werden, werkelijk wedergeboren waren, ook al zouden ze daarna weer afvallen en verloren gaan«. Of dit metterdaad aldus gezegd is, betwijfelen we, maar indien het juist is, dan moeten we er wel ten ernstigste tegen protesteeren wanneer docent De Bruin dit »Kuyperianisme« noemt. Deze opvatting, die niet Gereformeerd, maar Roomsch is, is nooit door Dr. A. Kuyper verkondigd, is door hem zelfs zoo beslist mogelijk bestreden en wordt door niet een zijner volgelingen voorgestaan.

Feitelijk is dit dan ook niet anders dan een doekje voor het bloeden. Wie van de officieele stukken kennis nam, weet, dat het bezwaar van Ds. Van der Werp niet deze geheel onjuiste opvatting gold, die natuurlijk ook in het dankgebed na den doop geen den minsten grond vindt, maar dat zijn eigenlijke bezwaar gold de *verbondsleer*, zooals deze steeds door onze vaderen is beleden en dan ook niet alleen in het dankgebed na den doop, maar in ons geheele Doopsformulier tot uiting komt.

Deze verbondsleer, dat de Kerk naar het oordeel der liefde de kinderen der gemeente voor wedergeboren heeft te houden, zoolang ze niet door hun wandel als een ongeloovige zich openbaren (wat natuurlijk iets geheel anders is dan hen voor werkelijk wedergeboren te verklaren) acht Ds. Van der Werp, zooals hij zelf schrijft, een gansch verderfelijke leer, die de kinderen der gemeente zorgeloos en goddeloos maakt en waartegen hij daarom ten zeerste meent te moeten opkomen. Daarin schuilt de oorzaak, waarom hij al dertig jaar lang het dankgebed na den doop niet heeft willen bidden. Volkomen terecht heeft de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika daarom verklaard, dat zij de krachtige en gepaste uitdrukking onzer vaderen in het Doopsformulier niet kon noch mocht veranderen (en natuurlijk nog veel minder daarvan een verklaring geven, die lijnrecht tegen de bedoeling onzer vaderen inging, zooals Ds. Van der Werp wilde) omdat de *zuivere* verbondsleer ook in deze zinsnede van het dankgebed zoo beslist wordt beleden.

Verder dit debat voort te zetten, zou geen nut hebben. Het is bekend genoeg, dat niet alleen Ds. Van der Werp maar ook de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland van deze „zuivere verbondsleer onzer vaderen" zeer weinig wil weten, en een strijd hierover te beginnen zou ons toch niet verder brengen. Waar we alleen tegen wilden protesteeren, was tegen de onware voorstelling alsof de strijd in Amerika zou gaan tegen het Neo calvinisme of Kuyperianisme. Het zou eerlijker en oprechter wezen, wanneer men openlijk erkende: met de verbondsleer, zooals onze vaderen, die geleerd en in ons Doopsformulier hebben uitgedrukt, zijn wij het niet eens. Docent de Bruin weet toch wel, wat in ons kostelijk schatboek over den Catechismus van Ursinus door Festus Hommius uitgegeven, te lezen staat: „Daarom zoo is het openbaar, dat de doop zeer wel aan de kleine kinderen gegeven wordt omdat ze in de gemeente behoren en moeten aangenomen worden *als geboren burgers en door den Heiligen Geest wedergeboren zijnde*". (ed. 1646 Deel II fol. 27). We zouden natuurlijk tal van zulke uitspraken hierbij kunnen voegen, maar dit éene citaat uit een zoo bekend en hooggeschat werk moge volstaan. Zal docent de Bruin nu ook Ursinus en Festus Hommius tot Neo-calvinisten en volgelingen van Dr. A. Kuyper verklaren? Of zal hij erkennen, dat Dr. A. Kuyper niet anders gedaan heeft dan deze oude verbondsleer onzer vaderen, die maar al te lang vergeten was, weer in helder licht te stellen?

Ten slotte nemen we gaarne acte van zijn verklaring, dat de Synode der Chr. Geref. Kerk in Nederland »de wenschelijkheid heeft uitgesproken, dat het dankgebed na den doop zal gebruikt worden" en dat geen predikant in de doopsliturgie wijziging mag brengen, al draagt de Chr. Geref. Kerk die gemeenten, die bezwaar hebben tegen de woorden van dit dankgebed. Wat dus feitelijk hierop neerkomt, dat de Chr. Geref. Kerk het gebruik van dit dankgebed wel wenschelijk keurt, maar *niet gebiedend* voorschrijft, en dat iedere predikant, die tegen dit gebed bezwaar heeft, gedragen wordt als hij het eigenmachtig weglaat. Precies wat we gezegd hebben.

Tweemaal beroepen.

Het heeft de aandacht getrokken, dat in den jongsten tijd meermalen zich het feit heeft voorgedaan, dat een predikant, die voor een beroep bedankte, terstond daarna door dezelfde gemeente op nieuw beroepen werd, en men vraagt ons, of dat wel gewenscht is.

Gaarne antwoorden we daarop, dat zulk een herhaald beroepen van denzelfden predikant in het algemeen niet is aan te bevelen. Verondersteld mag toch worden, dat een predikant, die zulk een beroeping ontving, niet dan na ernstigen biddend beraad tot een beslissing is gekomen. Van een overhaaste beslissing behoeft in ons kerkelijk leven dan ook geen sprake te wezen. Men gunt den beroepen predikant meest drie weken bedenktijd, en desnoodig kan die bedenktijd nog verlengd worden. Ook kan de Kerkeraad, die het beroep uitbracht, eventueele bezwaren met den beroepen dienaar uitvoerig bespreken en trachten uit den weg te ruimen. Maar wanneer de beslissing gevallen is, moet men over en weer de overtuiging hebben, dat de predikant aldus besloot, omdat hij overtuigd was, dat God de Heere hem nog niet wegriep. En als de kerkeraad, die teleurgesteld werd, dan toch pogen gaat door een herhaald beroep zekere pressie op hem uit te oefenen, dan wordt dat een dwingen, dat beneden de waardigheid onzer Kerken is. Zoo doen kinderen, maar zoo doen mannen onder elkander niet.

Natuurlijk kunnen er op den hier gestelden regel uitzonderingen voorkomen, maar dan moet er voor die uitzondering ook een afdoende grond wezen. Het motief mag niet wezen: laten we het nog maar eens beproeven, lukt het de eerste maal niet, dan de tweede maal, de aanhouder wint. Recht om een tweede beroep op denzelfden Dienaar uit te brengen is er o.i. feitelijk dan alleen, wanneer de omstandigheden, die aanleiding voor het bedanken waren geweest, zich gewijzigd hebben of weggevallen zijn. Het zou bijv. kunnen zijn, dat een predikant meende zijn gemeente nog niet te kunnen verlaten, omdat hier juist een heftige twist was uitgebroken, die de tegenwoordigheid van den predikant dringend noodzakelijk maakte. Maar na om deze reden bedankt te hebben, blijkt de twist plotseling gestild te zijn, en vaart het scheepke weer zoo rustig door de wateren, dat de stuurman zonder gevaar het zou kunnen verlaten. Dan is er metterdaad een *aanwijsbare grond*, waardoor zulk een hernieuwd beroep gewettigd zou worden. Volkomen terecht heeft onze Generale Synode daarom bepaald, dat zulk een tweede beroeping op denzelfden Dienaar niet mag uitgebracht worden, zonder dat vooraf de Classis hiertoe haar toestemming heeft verleend. De Classis heeft daarom in zulke gevallen te beoordeelen, of er *voldoende redenen zijn* voor een hernieuwde beroeping, en we vertrouwen, dat geen Classis hiertoe haar toestemming zal geven, zonder dat er werkelijk wettige gronden aanwezig blijken te zijn. Juist door de beslissing aan de Classis op te dragen, heeft de Synode willen zorgen, dat niet allerlei min juiste motieven, maar dat alleen afdoende gronden den doorslag zouden geven.

Het Tilburgsche plan.

Bij enkele militairen is het plan opgekomen om te Tilburg een hulpkerkgebouw te stichten, dat *f* 7500 kosten zal. Ze hebben daarvoor de hulp ingeroepen van de Gereformeerde Kerken, en op meer dan een plaats is reeds voor dit doel gecollecteerd.

Deputaten der Generale Synode ter behartiging van de geestelijke belangen der militairen zenden ons naar aanleiding van deze zaak het volgende schrijven:

Geachte Redactie,

Onderscheidene Kerken (o.a. Haarlem, Nijkerk, Reitsum, Tienhoven, Zeist) en ook meerdere Persorganen vragen het advies der Deput. van de Generale Synode, benoemd tot behartiging van de geestelijke belangen onzer militairen, over het streven van enkele militairen tot stichting van een hulp-Kerkgebouw te Tilburg, voor welk doel deze broeders zeven duizend vijf honderd gulden van de Gereformeerden in den lande wenschen te ontvangen.

Wij erkennen het recht om ons deze vraag te stellen.

Dat wij niet **eerder** spraken, dus **vóór** deze militairen een begin van uitvoering gaven aan hun streven, vindt zijn oorzaak in het feit, dat wij pas **na** de publiceering ervan met het plan zijn in kennis gesteld.

Zonder voorkennis en dus ook zonder advies en derhalve buiten alle verantwoordelijkheid van Deputaten is dit werk begonnen.

Wat wij dezen broeders-militairen zouden geadviseerd hebben, indien ze ons oordeel hadden gevraagd?

Gaarne deelen wij dit mee, omdat belangstellende Kerken en Persorganen daarin tevens hun vraag beantwoord vinden.

Wij achten het Tilburgsche plan **niet wel verdedigbaar.** 't Is verspillen van kracht; 't vordert een aanzienlijke som geld. En met de finantiën moet in dezen tijd zuinig worden gehandeld, zal er ook voor het vervolg kunnen worden voorzien in de uitgaven, die èn de Kerken èn allerlei Chr. Comités zich gaarne getroosten om in de verzorging van de geestelijke belangen der gemobiliseerden in heel ons Vaderland te voorzien.

Men heeft nooit getracht ons de overtuiging te schenken, dat er van duurzaam plaatsengebrek bij de tegenwoordige inrichting kan worden gesproken, terwijl Deputaten **elke** week zeer voldoende zorgen voor hulp in de prediking te Tilburg.

Een aanzienlijke troepenverplaatsing zou nu reeds verlegen doen staan bij de vraag, wat met het groote gebouw aan te vangen.

Na demobilisatie zal het vrijwel waardeloos zijn, want de **kleine** Kerk van Tilburg zelf zal er geen intrek in kunnen nemen.

De bedoeling der broederen verdient waardeering. 't Is goed, dat het in hun hart is geweest, maar, naar onze overtuiging, hebben wij **geen vrijmoedigheid om het Tilburgsche plan aan te bevelen.**

De Deputaten der Generale Synode ter behartiging van de geestelijke belangen onzer Militairen,

J. E. Vonkenberg, Voorz.
T. Gerber.
A. H. van Minnen, Secr.-Penningm.

Zwijndrecht, 't Bosch, 's Gravenzande, } 5 Februari 1915.

Ook ons komt het voor, dat bedoelde militairen, hoe goed en vriendelijk hun plan ook bedoeld was, beter hadden gedaan, met eerst het oordeel te vragen van de deputaten der Generale Synode. Of deputaten nu op hun beurt weer niet ietwat buiten hun boekje gaan met publiek tegen deze collecte te waarschuwen, is een vraag, die we maar liefst onbeantwoord laten. Op zich zelf echter is hun opmerking volkomen juist, dat het niet aangaat, waar zooveel van ons volk in deze dagen geeischt wordt, een zoo belangrijk bedrag te komen vragen voor een hulp-kerkgebouw, dat straks toch als waardeloos zal moeten verkocht worden, wanneer de militairen weer wegtrekken.

Er waren wel andere middelen geweest om in de tijdelijke behoefte aan een gebouw voor de kerkelijke saamkomsten te voorzien.

Misverstand.

Naar aanleiding van wat we schreven over de wenschelijkheid, dat ook van ons land uit een roepstem zou gericht worden tot de Regeering in Zuid-Afrika, om haar te vragen niet onnoodig burgerbloed te vergieten, vraagt de *Nieuwe Rotterdammer* of we bedoelden, dat onze Regeering zou moeten intervenieeren ten bate van de gevangengenomen rebellen; ze zou zulk een optreden der Regeering hoogst bedenkelijk achten.

Natuurlijk is dit niets dan misverstand.

Aan een optreden van de Regeering in deze zaak is door ons zelfs niet gedacht.

Wat we alleen wenschten, was dat de publieke opinie zich in de Pers uitte en op clementie aandrong.

De publieke opinie is in deze dagen een zeer sterke macht gebleken.

En in Zuid-Afrika leest men onze Hollandsche kranten en houdt men wel degelijk rekening met wat hier geschreven wordt.

Handel in zitplaatsen.

Een ernstige klacht bereikte ons over de wijze, waarop vooral in het Noorden des lands in de Kerk handel wordt gedreven in zitplaatsen.

Men schrijft ons:

Mijnheer de Redacteur!

In de *Gron. Kerkbode* verschenen eenige artikelen over het reserveeren van zitplaatsen in de Geref. Kerken, dat vooral in 't Noorden van ons land zoo schrikbarend toeneemt. Sommige kerkeraden aarzelen niet, de zitplaatsen bij opbod te verhuren, anderen verdeelen de gemeenteleden in twee of drie klassen, naar dat ze welvaren gekregen hebben opdat ze daarnaar hun zitplaats betalen. In beide gevallen ziet men steeds, dat ook juist de meest met aardsche goederen gezegenden, de beste plaats in 't Huis des Heeren wordt toegewezen. Hierop meenen ze recht te hebben. Standen zijn er, ook in de Kerk; dergelijke uitdrukking men hoort ze menigmaal. Zou dat waar zijn? Voor God Almachtig zijn we toch, rijk of arm, alle arme zondaren. Moet dan in 's Heeren huis gezien worden wie al of niet met aardsche goederen gezegend is, en daardoor 's Heeren huis tot een huis van koophandel gemaakt? De collecte voor de Zending wordt gehouden en met warmte aanbevolen, terwijl de deuren onzer Geref. Kerken gesloten voor degenen die niet tot de Gemeente behooren, door het zitplaatsenverhuren. Een werkman, geloovig christen, sprak tot mij: Och, als de kerkeraad eens wist wat het zeggen wil, iederen Zaterdagavond het moede hoofd neerteleggen met de gedachte: morgen gaan mijn kinderen weer de wereld in, omdat ze door het zitplaatsenverhuren meer en meer van de Kerk worden verwijderd. Wordt het dan niet hoog tijd, dat alle plaatsen in onze kerkgebouwen weer vrij zijn, opdat rijk en arm weer broederlijk naast elkaar kunne zitten onder de bediening des Woords?

Zou het niet goed zijn dat ook andere Chr. bladen evenals de *Gron. Kerkbode* hierop eens de aandacht vestigden?

Een getrouwe lezer van »De Heraut."

Natuurlijk kunnen we niet beoordeelen, of de hier geschilderde toestanden juist zijn; maar indien ze juist zijn, dan mag een krachtig en ernstig protest tegen dergelijke misstanden niet ontbreken.

Al achten we met Dr. A. Kuyper in *Onze Eeredienst* het verhuren van zitplaatsen niet absoluut ongeoorloofd, wanneer de Kerk niet op andere wijze in haar finantieele behoeften kan voorzien, toch dient er stipt tegen gewaakt te worden, dat dit verhuren nimmer aanleiding geeft tot het gunnen van de beste plaatsen aan degenen, die het rijkst zijn en het meest kunnen betalen. Dat is zeker door Gods Woord verboden en is lijnrecht in strijd met wat de Apostel Jacobus in zijn zendbrief ons leert.

Toch houde men hierbij wel in het oog, dat de strijd daarom niet tegen het verhuren op zichzelf behoeft te gaan. Men maakt Gods huis nog niet tot een huis van koophandel, wanneer men eischt, dat degenen, die een vaste plaats in de Kerk innemen, daarvoor een zekere som betalen, die dient tot vergoeding van de kosten. En zeker is het nooit goed te pleiten, wanneer men, omdat de Kerkeraad plaatsen verhuurt, deswege uit de bediening des Woords wegblijft.

Wil men in dit verzet krachtig staan, dan richte men zich daarom uitsluitend tegen datgene, wat metterdaad door Gods Woord verboden wordt, nl. dat aan den man met den gouden ring aan den vinger, een eereplaats wordt gegeven, terwijl de arme geen plaats zou kunnen krijgen. Eerst dan zal het vermaan kracht op de conscientie krijgen en kan, wanneer de Kerkeraad toch doorging, protest worden aangeteekend bij de meerdere vergaderingen.

Tegen een steeds zich uitbreidend kwaad mag ook in de pers getuigd worden, en we hebben daarom geen bezwaar gemaakt om dit schrijven op te nemen. Maar de bezwaarde broeders behooren toch niet alleen in de Pers te protesteeren, maar ook en zelfs in de eerste plaats den kerkelijken weg te bewandelen door te klagen bij de betrokken Kerkeraden, en als dat niet helpt, zich te beroepen op de Classis.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. G. Wisse. De Europeesche Oorlogsbrand en de Christelijke Wereldbeschouwing. Kampen. — J. H. Bos — 1914.

Deze rede van Ds. Wisse, door hem te Kampen, Amsterdam en op enkele andere plaatsen gehouden, heb ik gelezen en kan ik aanbevelen.

Het zoo actueele onderwerp is, wat den vorm betreft, keurig en wat den inhoud aangaat principieel behandeld. Van uit het standpunt der christelijke wereldbeschouwing, waarin Wisse zoo goed geschoold is, beziet en beoordeelt hij, doordringend met zijn denken tot de laatste gronden en oorzaken, den sedert 1 Augustus in ons werelddeel ontbranden krijg.

Aan de omstandigheid, dat deze rede niet maar bij de oppervlakte der dingen blijft staan, maar ze in haar diepere en diepste oorzaken doet kennen, dankt zij haar voorname plaats in